

KOOPERĀCIJA

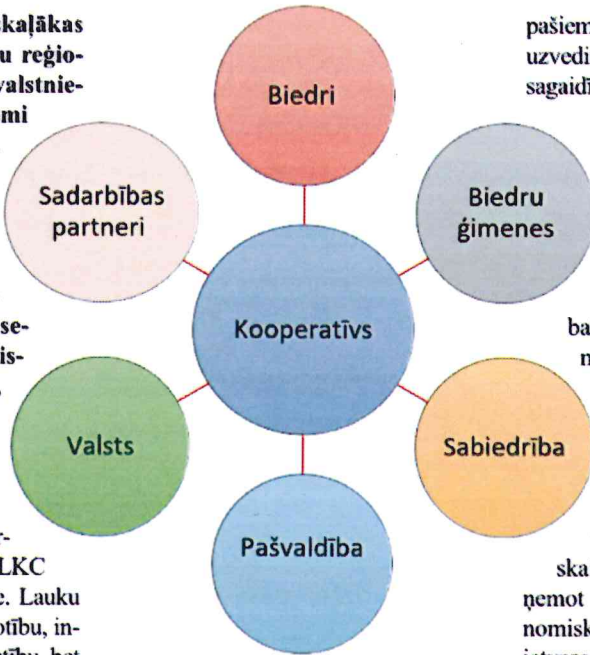
CILVĒKS PĀRI KAPITĀLAM

Ik pa laikam izvērsas skaļākas diskusijas par lauku reģionu attīstību un ārvalstnieku interesi par Latvijas zemi kā savu ieguldījumu mērķi. Bet vai mēs paši pilnībā novērtējam savu lauku vidi ne tikai naudā, bet arī no sociālā viedokļa? Lai pieteiktu šo tēmu, Zemkopības ministrijas telpās uz semināru par sociālo ekonomisko vērtību aicināja LLKC, sadarbojoties ar Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociāciju (LLKA).

“Lauksaimniecība nodrošina aptuveni divas trešdaļas darbavietu ārpus pilsētām,” saka LLKC pārstāve Agnese Radžele-Šulce. Lauksaimniecības nodrošina apdzīvotību, infrastruktūras uzturēšanu un attīstību, bet vienlaikus tā dažkārt ir pabērna lomā, jo tās ietekme uz iekšzemes kopproduktu (IKP) ir gaužām maza.

“ES 95% aptaujāto iedzīvotāju uzskata, ka lauksaimniecībai ir būtiska nozīme, lai arī tā ģenerē tikai 1,4% no ES IKP,” saka LLKC pārstāvis Dzintars Vaivods. Šie 1,4% nozīmē, ka 2022. gadā ir radīti lauksaimniecības produkti 222,3 miljardu eiro apmērā.

Lai aptvertu lauksaimniecības vērtību sabiedrībā kooperācijas kontekstā, LLKC un LLKA pārstāvji Dzintars Vaivods, Agnese Radžele-Šulce un Rolands Feldmanis sagatavoja sociālās ekonomikas skatījumu uz piensaimnieku kooperatīva LPKS “Straupe” piemēra. Kāds tad ir “Straupes” sociāli ekonomiskais devums? Pēc pētījuma autoru domām, tas pārsniedz kooperatīva kā uzņēmuma vērtību, proti, ir lielāks par sešiem miljoniem eiro. Tiesa, nav ko raksti šo skaitli likt vienā plauktā ar aplēsi par uzņēmumu vērtību, kas varētu būt 4–5 miljoni eiro. “Ir ļoti daudz nosacījumu, uz kuru pamata mēs balstām šos skaitļus,” paskaidro Rolands Feldmanis. Mainot pieņēmumus, var mainīties arī vērtība, bet viennozīmīgi LPKS “Straupe” to veido gan saviem biedriem, gan sadarbības partneriem. “Kooperatīvs ir kaut kas vairāk nekā peļņas gūšanas iekārta. It īpaši tas attiecas uz kooperatīviem, kas iesaista vairāku personu loku uz demokrātisku vērtību pamata,” papildina Dzintars Vaivods.

Ieguvumi, aprēķinot patieso kooperatīvās sabiedrības radīto sociālo vērtību: “Mēs darām daudz vairāk nekā tikai ekonomiskā aktivitāte!”

Kā vērtību aprēķina?

Sociāli ekonomiskā vērtība sastāv no vairākiem aspektiem.

- Tirgus sociālā vērtība, kas tiek aprēķināta no grāmatvedības datiem (samaksātās algas un nodokļiem, samaksātie procentu maksājumi par aizdevumiem, dividendes).

- Ārpus sociālā tirgus vērtība – netiek izmantots uzņēmuma gada pārskats, bet tā ir saistīta ar tiešiem labumiem, piemēram, organizācijas apmācību kursi, kuram ir vērtība naudā, bet par ko organizācija neizraksta rēķinu.

- Emocionālā vērtība – reputācija, sajūta, ko organizācija rada saviem biedriem.

Rēķinot vērtību, ir jāaptver ieinteresētās puses, un daudziem iesaistītiem guvums vai interese pārklājas, un ir izaicinoši to atšķetināt, paskaidro LLKC pārstāve Agnese Radžele-Šulce.

Sociālekonomiskās vērtības aprēķins ir pat sarežģītāks, nekā vērtējot uzņēmuma biznesa vērtību. Aprēķina pamatā ir īsas un precīzi formulētas intervijas ar uzņēmuma un ar to saistīto sadarbības partneru pārstāvjiem. Pastāstot par savu pieredzi, pētot LPKS “Straupe” sociālekonomiskās vērtības lielumu, Agnese atzīmē, ka viens no izaicinājumiem bija

pašiem būt kā baltai lapai, censties neuzvedināt intervējamos uz atbildēm, bet sagaidīt viņu īpašo viedokli.

Pētnieki uzsver, ka sociālekonomiskā vērtība nav tas pats, kas uzņēmuma vērtība. Uzņēmuma vērtība no biznesa viedokļa ir tas, ko labuma guvējs teorētiski, pārdodot uzņēmumu, var ieraudzīt savā kabatā. Bet sociālā vērtība ir tas, kas mums ir jāapzinās, ko tas dod sabiedrībai, un lai to vieglāk būtu izprast – tā ir izteikta naudā.

Sociālas vērtības aprēķins ir jauna paradigma uzņēmumu un organizāciju vērtības noteikšanai un skaidrošanai ieinteresētajām pusēm, ņemot vērā to radīto ietekmi – ekonomisko, sociālo un vides. Semināra ietvaros pētnieki prezentēja projekta “AgriCoop value” ietvaros radīto koncepciju sociālās vērtības aprēķināšanai lauksaimniecības kooperatīviem. “AgriCoop value” projektā bija iesaistīti partneri un eksperti no sešām valstīm, lai kopīgi radītu Sociālās vērtības aprēķina koncepciju.

Viens no ieguvumiem blakus vērtējumam ir arī iespēja kooperatīva biedriem aplūkot savu kooperatīvu “no malas”, uzzināt, kā kooperatīvu darbu uztver ārpusaule, un arī novērtēt to, ko varētu darīt labāk vai efektīvāk. Arī ES lauksaimnieku organizāciju apvienība *Copa-Cogeca* ir iesaistījusies koncepcijas attīstībā.

Tieši kooperatīvi kļuva par vienu no pirmajiem pētījuma piemēriem. Kooperācijas sociālā vērtība ir īpaši nozīmīga, ko apliecina vienas klausītājas teiciens: “No satīcības izaug pārticība, bet otrādi – reti”. Ne velti Lielbritānijā uzņēmumiem jau tagad pieprasa pārskatu par sociālekonomisko vērtību blakus gada pārskatam, lai piedalītos publiskos iepirkumos. Jāpiemin arī kooperatīvu loma sabiedrības ilgtspējā – 76% kooperatīvu pirmo gadu pēc dibināšanas izdzīvo salīdzinājumā ar 42% citu uzņēmējdarbības formu.

Atliek vien stiprināt kooperācijas pamatus – ieguvums šķiet pietiekami vērienīgs. **LU**

Rolands Feldmanis,

LLKA ģenerāldirektors,

un Iveta Tomšone, LLKC Apgāda vadītāja

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV